

Gospodarski List.

S PODOBAMI.

Glasiló c. kr. kmetijskega društva v Gorici.

Ureduje: vodja E. Kramer

„Gospodarski List“ izhaja kot priloga „Soče“ dvakrat na mesec in sicer vsak drugi petek. Udje c. kr. kmetijskega društva in naročniki „Soče“ dobivajo list brezplačno; drugače pa stane list na leto 1 gold. 20 kr. — Naročnina naj se pošilja c. kr. kmetijskemu društvu, dop si pa vodstvu deželne kmetijske šole v Gorici. — Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 14.

V Gorici, 29. Julija 1887.

Leto VII.

Kaj storiti sè starim vinogradom?

Vsaka rastlina potrebuje dobre hrane, da zamore uspešno svojo nalogo izvrševati. Tako začne tudi trta kot dolgotrajna rastlina s časom hirati vsled pičle hrane ter slednjič usahne.

Res da zamoremo z obilnim gnojenjem in z umnim ravnanjem trto dalje obdržati ali vklub vsej postrežljivosti konečno obnemore.

Iz tega sklepam, da tudi trta, kakor vsaka druga rastlina, tirja kobobarenja to je, da vinograd menjamo s travnikom ali v njivo; kar je sploh odvisno od kakovosti zemlje, od lege vignograda in od potrebe gospodarja za to ali drugo vrsto obdelovanja.

Če tudi stari vinograd prekopljeno in zrahljamo ter naj rodovitnejše trte nasadimo vendar ne bodo imele tiste moči in rodovitnosti, kakor trte na živi neizmolženi prsti. Zato naši vinorejci tožijo, da trta ne rodi in ne daje tako okusnega vina, kakor na neizmolženi zemlji.

Tvarine, katerih trte potrebujejo v živež namreč: kalij, natron, kalcij, fosforova kislina i. t. d. so v zemljo pošle in vsied tega trte polagoma tako oslabijo, da še stroškov obdelovanja ne plačajo.

Imel sem priliko opazovati pri gospodarju, kateri je prekopal izmolženo vinogradsko zemljo in nadomestil z novo nasadbo nemškega rizlinga; ali trte so tako revne in sibke, čeravno že več let rastejo ter pri obilnem gnojenju in z pravilno režnjo vendar še stroškov ne plačajo.

Zatorej bi bilo svetovati, da ako imamo živo zeljo na razpolaganje; ne porabimo starega vinograda nikakor za novo nasadbo, ampak ga na drugi način izkoristimo.

Skrbeti moramo nadalje, da tla kolikor mogoče poravnamo posebno, ako so iz tako imenovanih „baž“, ki po Vipavskem niso posebno redke. Fazi naj se, da ostane kolikor mogoče zgornja zemlja na poveršji, katera je vsled obdelovanja in gnojenja dobro razkrojena, torej drugim rastlinam zelo zgodna.

Na tako pripravljenem svetu uspevale bodo krmke rastline. Dokaj dobička donášala bude dete-

lja lucerna, posebno ako ji nekoliko pognojimo in ako zemlja ni preveč strma in soldanasta ter nima preveč solne lege. Bolj suho in kamenito zemljo, naj pa obsejemo s tako imenovano „tursko deteljo“, katera daje dokaj dobre in tečue krme samo, da jo moramo pokositi mlado in o pravem času.

A. Kodrič.

O krmí.

(Konec.)

Iz tega se razvidi, da je beljakovina v razni krmí v različni množini prebavljiva, in zatorej imajo te krme tudi razno redilno vrednost.

Rastlinska tolšča je tudi v različni množini prebavljiva. V dobrem senu, v otavi, v detelji prebavi živina polovico tolšče, v zrnju raznega žita, v bobu, v koruzi, v lanenih prešah pa skoraj vso tolščo. Tolšča ima za rejo živine posebno tó veljavo, ker se s primerno tolsto krmó pomnoži množina mleka, loja in tudi mesa v živalskem truplu.

Olesenina je težko prebavljiva. Prebavljena olesenina izpremeni se, kakor skrob, v sladkor, kateri preide potem v kri. Olesenine v zeleni koruzi, v senu, v otavi, rženi in ovseni slami, suhi detelji prebavi živina 50 do 70 %. V drugih krmah pa manje.

Ogljenčevi hidrati (skrob, sladkor itd.) so sploh lahko prebavljivi. skrob spremeni se vselej v sladkor predno preide v kri.

Ogljenčevi hidrati v pesi, v krompirju, grahu, v koruzi, v bodu in ječmenu so skoraj popolnoma prebavljivi. Nekoliko manj prebavljivi so oni v detelji, v ovsu, v zeleni krmí, najmanj pa oni v ovseni, pšenični in rženi slami, katerih živina komaj 40 % prebavi.

Izmed mineralnih redilnih tvarin nam je omeniti v prvi vrsti soli fosforove kisline in apna.

Navadna sol je živini, posebno govedom in ovcam zelo potrebna, kajti sol stori, da živina krmó bolje prebavlja, razen tega pa pri slami krmí živina več vode popije, katera vpliva posebno na raztok sokov po živalskem telesu.

Priloga „Soči“

Fosforova kislina in *apno* sta sestavni osnovi kostij, torej teh tvarin posebno mlada živina neobhodno potrebuje. Apna se nahaja dosti v senu, posebno v detelji, fosforove kiseline pa v zrnju, posebno v ovsenem.

Voda je živini neobhodno potrebna, kar nam ni treba posebej razlagati.

Kako vrstimo krmo?

Razno krmo razdelimo v sledeče vrste:

1. Sveža ali zelena krma;
2. Seno;
3. Slama;
4. Korenstvo;
5. Žito in sočivje;
6. Obrtnijski odpadki.

1. *Zeleva ali presna krma.* V to vrsto spada trava, presne detelje (lucerna, štajarska detelja, esparseta itd.), grahovka vsake vrste, mlada koruzaa mlada žita, repno in pesno natje itd.

Ta različna krmila imajo v sebi povprečno 70 do 90 % vode, 1.2 do 4.6 % beljakovin in 5 do 16 % ogljenčevih hidratov.

Redilna vrednost odvisna je od njih zrelosti. Čim mlajše so, tem več imajo v sebi redilnih tvarin in tim laže jih živina prebavlja; kajti v mladosti imajo v sebi mnogo vode, beljakovin, skroba, sladkorja in raznih solij. Ko se pa postarajo, olesené in beljakovine preselijo se v seme ter postanejo težko prebavljive.

Zelena krma ugaja najbolj molznim kravam, mladi in tudi pitovni živini.

2. *Seno.* Seno, katero je bilo v pravem času pokošeno in v lepem vremenu spravljeno, ima tisto redilno vrednost, kakor zelena trava in detelja. Seno razločuje se od presne krme samo v tem, da ima manj vode v sebi. 1 kilogram sena nastane s 4 do 5 $\frac{1}{2}$ kilogramov trave ali detelje. V 100 delih sena nahaja se 15 do 20 delov vode.

Seno, pripravljeno s trave, je najboljša krma za konje in za goveda. Posebno goveda prebavljajo seno lahko in dobro.

Seno pripravljeno z raznih detelj ima skoraj še večjo redilno vrednost, nego navadno seno, ker se v tem nahaja več beljakovin, kakor v prvem; kajti v 100 delih navadnega sena je povprečno 10, v deteljskem senu pa 14 delov beljakovin.

Seno napravljeno z uže orumenele trave ali ocvetele detelje ima v sebi mnogo olesenine in malo beljakovin, ter ima le malo redilne vrednosti.

Kislo ali konjsko seno z močvirnih travnikov ne ugaja niti molzni niti mladi živini; najrajši jedó tako seno voli in tudi konji.

3. *Slama.* Slama ima mej vso drugo krmo največ olesenine in sicer povprečno do 40%. Beljakovine ima le 3 do 5 %, vode pa 15 do 20 %, torej skoraj ravno toliko, kakor seno.

Slama jarega žita ima manj olesenine in več beljakovin, ter je tudi laže prebavljiva, nego slama ozimne. Slama raznega sočivja ima več beljakovine v sebi, kakor žitna slama.

Sama slama živini ne zadostuje za krmo, k večjemu se goveda z njo revno preživijo.

Slamo torej primešamo drugi bolj redilni krmi, na primer ovsu ali kakemu drugemu zrnju in tudi korenstvu ali pa zeleni presni krmi, na primer detelji.

Razrezana slama ali rezanica je v zvezi z ovsom ali tudi s kakim drugim zrnjem izvrstna krma za konje; sploh pa rezanica, pomešana s kako drugo bolj redilno krmo prav dobro ugaja molznim kravam, volom, mladim govedom in ovcam. Najbolj redilna je ječmenova in ovsena slama, posebno ugaja prva molznim kravam; manj redilna je pšenična, najslabejša pa ržena slama. Ajdova slama ugaja govedi, ne pa ovcam in konjem, koruzua slama nima posebne vrednosti, ako se je spravila, ko je koruza ože dozorela.

4. *Korenstvo.* Tu sem spada krompir, repa, pesa, korenje, papeževa repica itd. Korenstvo razlikuje se od druge krme v tem, da je zelo vodeno. V sto delih je 75 do 90 delov vode; zatorej tudi ni varno živino sè samim korenstvom krmiti. Korenstvo ima razen tega malo olesenine in beljakovine, a primeroma mnogo skroba in sladkorja. Ako korenstvo pomešamo z rezanico, katera ima mnogo olesenine in sè zrnjem (žitnim ali sočivnem), v katerem je precej beljakovin, dobimo izvrstno krmo za mlada, pitovna in molzna goveda in za svinje.

V to vrsto prištevamo tudi buče, katere imajo kot krma jeduako vrednost kakor korenstvo.

5. *Žita in sočivja.* Žita in sočivja imajo v sebi le 8 do 15 odstotkov vode, skroba in sladkorja po 30 do 75, beljakovin po 7 do 30%. Iz tega se razvidi, da ima ta krma veliko redilno vrednost. Sploh je pa sočivno zrnje laže prebavljivo nego žitno.

Najlaže prebavljivo žito je oves, kateri je, pomešan z rezanico glavna krma konjem. Oves pa ugaja tudi mladi živini in sploh doječi živini, ki ima še mladiča pri sebi.

Namesto ovsu poklada se véasih tudi ječmen, kateri pa nima toliko redilne vrednosti, kakor oves. Posebno pa ugaja pitovnim volom in ovcam. Rež je še težje prebavljiva, nego ječmen. Pšenica se pa radi visoke cene le redkokrat za krmo rabi. Zdrobljena koruza je izvrstna krma pitovnim volom in svinjam, katere dobijo po njej zelo okusno mast. Konjem, ki opravljajo težka dela, poklada se zraven ovsu tudi nekoliko koruze.

Bob in grah se za krmo bolj redko rabita; zdrobljeni in namočeni bob in grah ugaja posebno mladi živini, ker ima v sebi mnogo fosforokislega apna.

V to vrsto prištevamo konečno tudi želod. divji kostanj, žir in seme akacij, katera semena zdrobljena in primešana zelo ugajajo pitovni živini, posebno svinjam.

6. *Obrtnijski odpadki.* V to vrsto prištevamo otrobe razne vrste, moko, lanene in druge oljne preše, ječmenove tropine in ječmenove kali iz pivaren, sirotko, posneto kislo mleko itd.

Otrobe krmimo navadno namesto žitnega zrnja, ker so mnogo cenejši. Otrobi imajo v sebi mnogo beljakovin in fosforove kisline, torej ugajajo posebno mladi živini, kakor tudi molznim kravam, pitovnim ovcam in svinjam.

Lanene in oljne preše imajo mnogo beljakovine, ter so jako lahko prebavljive.

Zdrobljene, namočene in z rezanico pomešane dajo izvrstno krmo molzni in pitovni živini.

Ječmenove kalí imajo mnogo beljakovin in fosforove kisline, ter so zelo lahko prebavljive, torej ugajajo posebno žrebetom, teletom in jancem.

Isto tako so ječmenove tropine zelo lahko prebavljive zaradi beljakovin, ki so v njih zelo redilne. Pokladajo se z rezanico, ali pa s korenstvom namešano sè zdrobljenim zrnjem je izvrstna krma prasčem.

E. Kramer.

Proračun goriške pogozdovalne komisije za leto 1888.

Tek. št.	POTREBŠČINA	proračunjeno	
		za leto 1887	za leto 1888
		goldinarjev	
1	Nakup in razlastitev zemljišč	2000	2000
2	Pogozdovanje	7350	8600
3	Stavba ograd	1200	1200
4	Vzdrževanje semenikov	750	1250
5	Gozdno varstvo	600	1200
6	Pogozdovalni kataster	600	100
7	Komisijski stroški	300	300
8	Pisarniške potrebščine	100	100
9	Razni troški	100	150
Skupaj		13000	14900

Pojasnila.

K. št. 1. Nakup in razlastitev zemljišč:

Od tega se porabi 350 gl. za nakup dveh v kat. občini „Mavhinje“ ležečih in preko 2 or. 900° 1:4746 ha. obsegajočih parcel, kateri se obsaditi, da se zakrije železnična proga Bivij Tržič. Ostali znesek 1650 gl. oporabljal se bode za druge razlastitve.

K. št. 2. Pogozdovanje.

Leta 1888 bode preko 1¹/₂ milijona, v komisijskih semenikih vzgojenih sadik za porabo; iz državnih vrtov pa kacic 5 0000 kosov. Skupaj toraj preko 2 milijona rahljivih sadik na razpolago, in sicer se bodo porabile kakor:

- a. za nove sadbe na lastne troške 1,600.000 kosov
- b. za podsadbe v dosedanjih zasadbah . . . . . 300.000 „
- c. za oddajo posestnikom, kateri žele pogozditi svoja za pogozdenje določena zemljišča . . . . . 100.000 „

Skupaj 2000000 katic

s tim se bode, poleg potrebnih podsadb, okoli 225

ha-ov na stroške komisijske in preko 15 ha-ov po posestnikih, skupaj toraj 240 ha-ov zemljišč, na novo zasadilo. Sadilo se bode skoraj v vsih v delokrog pogozdovalne komisije spadajočih kat. občinah.

Posestnikom, kateri žele svoja v pogozdovalni kataster vpisana zemljišča sami pogozditi t. j. zasaditi, se bode dajala v zmislu § 6 pogozdovalne postave (z. in uk. št. 13 od leta 1884) primerna denarna podpora, za pravilno izvršene sadbe, in sicer za vsad 1000 sadik 2 gl. — 2 gl. 50 kr.; vrh tega se jim bode potrebni sadež brezplačno oddajal.

Za nadaljevanje letos pričutih sadb od železnične progi Bivij — Tržič potrebevalo se bode 4000 sadik po 2 do 3 m. visocih.

Stroški za navedena pogozdovanja računijo se:

- a. za nove sadbe na lastne stroške, potrebne luknje pripravijo posestniki) za 1000 sadik 3.60 gl. . . . . 5760 gl. — kr.
  - b. za podsadbe, za 1000 sadik 3.60 gl. . . . . 1080 „ — „
  - c. za podporo, oziroma premiranje po posestnikih dovršenih sadb za 1000 sad 2.50 gl. 250 „ — „
  - d. za sadbe ob progi Bivij — Tržič in sicer:
    - 1. za nakup in prevoz 4000 po 2 do 3 m visocih sadik, listovcev, po 25 kr. . . . . 1000 „ — „
    - 2. izkop 4000 jam 0.60 m šir. in 0.40 m glob. po 8 kr. . . . . 320 „ — „
    - 4. Zalivanje . . . . . 70 „ — „
- Skupaj 8600 gl. — kr.

(Dalje).

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje štev. 25. — Vinarski nemški časopis „Die Weinlaube priporoča neko čistilo za vino z imenom „Claritas“. Jeli kake vrednosti?

J. Brdih.

Odgovor: Lastnih izkušenj o tem čistilu nimamo, govorili smo pa te dni z nekim gosp. župnikom, kateri si je to tvarino naročil in žujo vino prav dobro očistil. Mogoče, da Vam zamoremo v kratkem več o tem poročati.

Gospodarske novice.

(Občni zbor o. kr. kmetijskega društva 17. t. m. v Tolminu) bil je jako dobro obiskan, udeležilo se ga je preko 50 udov in nad 200 posestnikov neudov. Obširneje poročilo priobčimo v prihodnji številki.

(Kmetijski tečaj za ljudske učitelje) na deželni kmetijski šoli pričue se 3. avgusta ter bode trajal do 31. avg. t. l.

(Sušenje sadja). Na deželni kmetijski šoli prič-
nejo se z mesecem avgustom poskušanje z novo
sadno sušilnico sistem „Adamy“.

RAZPIS

cesarskih štipendijev

za vrtnarsko šolo „Elisabethinum“ v Mödling-u

Na vrtnarski šoli „Elisabethinum“ zvezani s kme-
tijsko šolo „Francisco-Josephinum“, oddajata se
za dveletno dobo 1887-8 in 1888-9 dva štipendija
letnih 250 gold, katerih eden nosi ime presvitlega
cesarja in drugi ime cesarice.

Prosilci uložijo naj svoje prošnje naj dalje do
31. avgusta 1887 pri vodstvu kmetijske šole „Fran-
cisco-Josephinum“, v Mödling-u, pri katerem se
dobivajo tudi šolski programi.

Vsprejemni pogoji v vrtnarsko šolo: „Elisa-
bethinum“, so:

- 1) Privolitev starišev oziroma varuha;
- 2) Dokaz, da je prosilec dovršil z dobrim uspe-
hom ljudsko šol;
- 3) Starost najmanj 15 let.

Dobro je, ako ima prosilec nekoliko prakse v
vrtnarstvu.

Štipendisti šolnine niso prosti.

Na Dunaji 27. junija 1887

C. kr. ministerstvo kmetijstva,

RAZPIS

državnega štipendija

za kmetijsko šolo „Francisco-Josephinum“, v Mödling-u

C. kr. ministerstvo kmetijstva je ustanovilo za
kmetijsko šolo „Francisco-Josephinum“, v Mödling u
in sicer za triletno dobo 1887-8, 1888-9, 1889-90
štipendij z 250 gold. na leto.

Vsprejemni pogoji v to šolo so:

- 1) Privolitev starišev oziroma varuha;
- 2) Starost naj manj 16 let;
- 3) Dokaz, da je prosilec dovršil vsaj štiri razrede
sredn'ih šol.

Dobro je, če ima prosilec uže nekoliko kme-
tijske prakse.

Prošnje naj se uložijo naj dalje do 31. augu-
sta 1887 pri vodstvu kmetijske šole „Francisco-
Josephinum“, v Mödling-u, pri katerem se dobivajo
šolski programi.

Štipendisti niso prosti šolnine.

Na Dunaji 27. junija 1887.

C. kr. ministerstvo kmetijstva.

RAZPIS

cesarskih štipendijev

za kmetijsko šolo „Francisco-Josephinum“ v Mödling-u
pri Dunaji.

Njih c. kr. apostolsko veličanstvo blagovolilo
je ustanoviti dva štipendija po 250 gl. na leto za
kmetijsko šolo v Mödling-u ter dovoliti, da nosi
eden teh štipendijev presvitlo ime cesarja, drugin pa
cesarice.

Ker sta te dva štipendija sedaj prosta, se od-
dajata za triletno dobo 1887-8, 1888-9, 1889-90.

Vsprejemni pogoji za kmetijsko šolo so sledeči:

- 1) Privolitev starišev oziroma varuha;
- 2) Starost najmanj 16 let;
- 3) Dokaz, da je prosilec dovršil vsaj štiri razrede
srednjih šol.

Dobro je, ako ima prosilec nekoliko kmetijske
prakse.

Prošnje s potrebnimi prilogami naj se uložijo
naj dalje do 31. avgusta t. l. pri vodstvu kmetij-
ske šole „Francisco-Josephinum“, v Mödling-u, pri
krterem se dobijo tudi šolski programi.

Na Dunaji 27. junija 1887.

C. kr. ministerstvo kmetijstva

Tržne cene

23. julija t. l. v Gorici.

	od gold.	do gold.
Pšenica . . . . . 100 k.	8 25	8 50
Koruza . . . . . "	7 —	7 50
Rž . . . . . "	7 50	8 —
Ječmen . . . . . "	8 —	8 50
Fizol . . . . . "	10 —	12 —
Proso . . . . . "	8 —	8 50
Riž (fin) . . . . . "	22 —	23 50
Riž navaden . . . . . "	19 —	20 50
Riž indijski . . . . . "	14 —	17 50
Seno . . . . . "	2 40	2 60
Slama . . . . . "	1 70	— —
Češplje (goriške suhe) . . . . . "	15 —	20 —
Breskvice (suhe) . . . . . "	— —	— —
Fige (suhe) . . . . . "	— —	— —
Maslo (kuhano) . . . . . 1 k.	— 85	— 90
Maslo (surovo) . . . . . "	— 62	— 66
Sir (navaden) . . . . . "	— 64	— 68
Vino črno furlansko . . . . . 100 litrov	16 —	24 —
Vino črno kraško . . . . . "	20 —	36 —
Vino belo Dornber. . . . . "	16 —	22 —
Vino belo briško . . . . . "	17 —	20 —